

Ярослава Проценко
(Харків, Україна)

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

У тезах розглянуто окремі питання зарубіжного досвіду протидії організованої злочинності. Окреслено заходи протидії організованій злочинності в деяких зарубіжних країнах.

Ключові слова: організована злочинність, протидія організованій злочинності, зарубіжний досвід, стратегії запобігання організованій злочинності, адміністративний підхід.

In theses examined some issues of foreign experience in combating organized crime were considered. The ways to combat organized crime in some foreign countries were described.

Key words: organized crime, organized crime prevention, foreign experience, strategies to prevent organized crime, administrative approach.

На сьогодні зміст поняття «організована злочинність» має різні тлумачення залежно від конкретної держави, яка веде боротьбу з такою злочинністю, адже це зумовлено специфікою цього виду злочинності в різних регіонах світу.

Вперше поняття "організована злочинність" було використано в щорічній доповіді Нью-Йоркського товариства із запобігання злочинності у 1896 році [6, с. 35]. Відповідно до Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» під організованою злочинністю розуміється сукупність кримінальних правопорушень, що вчиняються у зв'язку з створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань [3]. Організована злочинність є надто складним і різноманітним явищем, тому не дивно, що до цього часу у кримінологічних колах тривають дебати щодо його визначення [6, с. 34]. Деякі з аспектів сучасної організованої злочинності в зарубіжних країнах з кримінально-правових і кримінологічних позицій в наукових працях розглядали такі вітчизняні вчені, як О. М. Костенко, В. М. Дрьомін, І. В. Пшеничний, Т. В. Мельничук та ін.

На теренах Європи організована злочинність має інтернаціональний характер, адже злочинні угруповання можуть легко адаптуватися до умов сьогодення і це є виразним показником тенденцій їх діяльності. Визначальним критерієм є зростання рівня спеціалізації осіб, причетних до організованої злочинності. Адже до неї залучаються висококласні фахівці з різних галузей права, спеціалісти різноманітних областей знань, що, в свою чергу, дає поштовх для розвитку нових методів злочинної діяльності.

В європейських країнах упроваджується комплексний (інтеграційний) підхід, який поєднує запобіжні й репресивні заходи, що позначаються терміном «протидія». Підґрунтям міжнародного співробітництва у сфері протидії організованій злочинності є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, а також три Протоколи, що доповнюють її [7, с. 367].

В даному нормативно-правовому документі відтворюються концептуальні основи новітніх стратегій запобігання організованій злочинності. Перший напрямок охоплює стратегії з обмеження злочинної діяльності через скорочення наявних чи майбутніх можливостей для організованих злочинних груп діяти на законних ринках, використовуючи доходи від злочинів. Їх практичне втілення здійснюється за допомогою законодавчих, адміністративних та інших заходів. Другий напрямок у межах стратегій запобігання злочинності передбачає необхідність знизити рівень уразливості законної економіки для того, щоб перешкодити можливому проникненню в неї організованих злочинних угруповань [8, с. 16].

Зараз усе частіше різні країни починають розробляти й упроваджувати особливі заходи запобігання організованій злочинності, які охоплюють різного роду програми, розроблені для впливу на громади, а також заходи, спрямовані на вдосконалення регуляторної політики держави [4].

Також, у нормативно-правових та інших актах Європейського Союзу передбачено комплексні стратегії щодо законодавчого та організаційного забезпечення протидії організованій злочинності, гармонізації законодавства країн-членів ЄС, пошуку нових підходів у вищезначеній сфері, зміцнення ресурсного забезпечення правоохоронних органів, проведення більш глибоких наукових досліджень.

Для підвищення ефективності діяльності з протидії організованій злочинності, зокрема, належного виявлення й розслідування різних видів злочинної діяльності, у деяких європейських країнах створюються спеціалізовані органи. Наприклад, з 1 квітня 2006 р. у Сполученому Королівстві діє служба по боротьбі з найбільш небезпечною організованою злочинністю SOCA [2, с. 180], яка у 2013 р. була реорганізована у Національне агентство із боротьби зі злочинністю (NCA).

В Нідерландах впроваджено адміністративний підхід у сфері протидії організованій злочинності, де адміністративні органи відмовляють у наданні дозволів на ведення легальних операцій злочинним організаціям. Також в цій країні боротьба з організованою злочинністю має превентивний характер, тому що дана функція покладається на місцеві виконавчі органи влади.

Адміністративний підхід як один із напрямів запобігання організованій злочинності має сенс тільки тоді, коли існує високий ступінь довіри до центральної, а головне, місцевої влади з боку населення і вона (влада) є відкритою і чесною [5]. Адже, інакше, виникне ситуація, за якої можливе використання повноважень для здійснення корупційних діянь.

Прикладом ефективної протидії організованій злочинності може слугувати досвід Італії, адже в цій країні важливого значення набуває «культурна мобілізація», діє досить жорстке законодавство, існує високий рівень координаційних зв'язків між органами кримінальної юстиції та судової гілки влади, а також висока активна позиція громадянського суспільства та його участь в різних антизлочинних запобіжних програмах, зокрема, і в тих, де надається інформація щодо ризиків організованої злочинності. Велике значення у сфері протидії організованій злочинності має спеціальний парламентський комітет.

В Польщі поряд з поліцією існує спеціальний суб'єкт із запобігання та протидії організованій злочинності. Прикладом може слугувати Центральне бюро розслідування, яке є незалежним від місцевої поліції та має власні підрозділи в кожному регіоні країни, яке займається боротьбою з організованою злочинністю й незаконними діяннями, які сприяють її процвітанню, такими як торгівля зброєю, вибуховими пристроями, вимагання тощо.

Запобігання організованій злочинності в США ведеться на двох рівнях: загальному та спеціальному. Завдання боротьби з організованою злочинністю тією чи іншою мірою покладені на федеральні правоохоронні відомства, яких у США нараховується більше семидесяти [1, с. 145].

У США в 1970 р. було прийнято Закон про організації, що діють під впливом рекету та корупції (РІКО), який був розроблений і прийнятий для переслідування організованих угруповань, що задіяні у різних видах злочинної діяльності, які можуть бути пов'язаними не тільки з одним злочинцем, а зі злочинною змовою декількох виконавців.

Отже, дослідження зарубіжного досвіду протидії організованій злочинності є надзвичайно важливим, адже це дасть змогу набути певну базу знань задля розробки власних засобів впливу на це явище. Також задля ефективної протидії організованій злочинності державами мають враховуватися структурні особливості злочинних організацій і способи їх діяльності. Наукові дослідження також можна вважати підґрунтям виваженого й комплексного підходу протидії організованої злочинності в зарубіжних країнах.

Стратегічними напрямками протидії організованій злочинності в зарубіжних країнах можна вважати діяльність, яка спрямовує державу і суспільство на вжиття заходів, які

Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації

направлені на те, щоб спіймати злочинця та покарати його, а також унеможливити вчинення ним нових злочинів, зменшити небезпечність злочинної діяльності та сприяти налагодженню роботи всіх ланок громадянського суспільства щодо даного питання. В зарубіжних державах також набуває розповсюдження досить нетрадиційний спосіб запобігання організований злочинності шляхом створення спеціальних інституцій на рівні правоохоронних органів, що є досить прогресивним в наш час, адже організована злочинність є надзвичайно складним, багатоплановим явищем.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Міняйло Н.Є. Зарубіжний досвід запобігання організований злочинності. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2013. №660. С. 144–149.
2. Шостко О.Ю. Аналіз ефективності діяльності системи кримінальної юстиції у сфері протидії організований злочинності в окремих європейських країнах. *Проблеми законності*. Вип. 101. Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. 2009. С. 176–186.
3. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України в редакції від 03.07.2020 № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>
4. Шостко О.Ю. Протидія організований злочинності в європейських країнах: монографія. Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Право, 2009. 400 с.
5. Шостко О.Ю. Адміністративний підхід як один із напрямів запобігання організований злочинності у Нідерландах. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*: наук. практ. журн. Київ, 2008. Вип. 18. С. 108–118.
6. Шостко О.Ю. Мережна організація – нова риса сучасної організованої злочинності. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. Вип. 22. Право, 2011. С. 34–42.
7. Шостко О.Ю. Міжнародне та регіональне співробітництво у сфері протидії організований злочинності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 366–370.
8. Шостко О.Ю. Теоретичні та прикладні проблеми протидії організований злочинності в європейських країнах : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 38 с.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор Шостко О. Ю.